

Ing. Alena Oravcová

alena.oravcova@cvtisr.sk

NCP VaT

Mgr. Patrícia Stanová

patricia.stanova@cvtisr.sk

NCP VaT

Mgr. Andrea Putalová

andrea.putalova@cvtisr.sk

NCP VaT

Veda a technika je neodmysliteľnou súčasťou našich životov. Výsledky vedeckého bádania sú všade okolo nás a považujeme ich za také samozrejmé, že si niekedy ani neuvedomujeme, koľko práce, ľudí a myšlienok sa skrýva za drobnosťami našej každodennej potreby. Sú to pre nás jednoducho výdobytky modernej doby a jediné, čo nás častokrát v súvislosti s nimi napadne, je ich cena. Všetky tieto vynálezy a inovácie sú však výsledkom práce vedcov, vedeckých tímov či inštitúcií. Pre svoju prácu potrebujú podporu. Nejde však vždy len o financie. Je potrebné takisto oceniť snahu a úspechy vedeckých pracovníkov, poskytnúť im zadostučinenie a venovať záujem. Tejto oblasti spoločenského a hospodárskeho života človeka je potrebné venovať zvýšenú pozornosť práve pre jej všedné vnímanie spoločnosťou a preto, že má priamy dosah na ekonomickú prosperitu štátu a aj napriek tomu nemá také postavenie, ako by si zaslúžila. Z týchto a iných dôvodov potrebujeme popularizáciu vedy a techniky.

Popularizácii vedy a techniky, čiže šíreniu vedomostí a poznatkov zrozumiteľným spôsobom, sa už niekoľko rokov venuje **Národné centrum pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti**¹ (NCP VaT) pri **Centre vedecko-technických informácií SR**² (CVTI SR). NCP VaT pôsobí ako inštitucionálna báza na zabezpečenie popularizácie vedy a techniky v súlade so Stratégiou popularizácie vedy a techniky v spoločnosti³, schválenou vládou SR (uznesenie č.103 zo dňa 7. februára 2007). Konceptiu a program činnosti NCP VaT navrhuje **Riadiaca komisia pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti**⁴. Táto komisia má za cieľ koordinovať proces popularizácie vedy a techniky v SR, ktorý je zakotvený v Dlhodobom zámere štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015⁵, schválený vládou SR uznesením č. 766/2007 dňa 12. septembra 2007.

Poslaním NCP VaT je vytvoriť priestor na lepšiu informovanosť širokej verejnosti o vede a technike a ich výsledkoch, sústrediť sa predovšetkým na mladú generáciu, priblížiť jej prácu vedcov a pritiahnúť ju k štúdiu na školách s technickým a prírodovedným zameraním. Cieľom jednotlivých aktivít organizovaných NCP VaT je zviditeľňovať a pripomínať verejnosti význam vedy a techniky, ktorá prináša ekonomický, hospodársky a spoločenský pokrok a pomáha riešiť globálne výzvy či problémy.

¹ *Národné centrum pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti*: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost> [cit.2012-03-01]

² *Centrum vedecko-technických informácií SR*: <http://www.cvtisr.sk> [cit.2012-03-01]

³ *Stratégia popularizácie vedy a techniky v spoločnosti*:

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/69103A612C77D3A4C12572750037C2A8?OpenDocument> [cit.2012-03-01]

⁴ *Riadiaca komisia pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti*:

<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=2098> [cit.2012-03-01]

⁵ *Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015*:

[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/409B2645AF81A9C4C12573480031062A/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/409B2645AF81A9C4C12573480031062A/$FILE/Zdroj.html) [cit.2012-03-01]

Úlohy súvisiace so zvyšovaním spoločenskej prestíže slovenskej vedy a techniky zabezpečuje NCP VaT s využitím priamych i nepriamych komunikačných kanálov s verejnosťou, pričom väčšina ťažiskových činností je aktívne realizovaná už od roku 2008.

Priame pôsobenie na laickú i odbornú verejnosť realizuje NCP VaT prostredníctvom organizácie rôznych výstav, prednášok a iných popularizačných aktivít s cieľom podporovať dialóg vedcov a širokej verejnosti, zvyšovať záujem mladých ľudí o vedu a vedeckú kariéru a posilnenia nástrojov masovej komunikácie v oblasti popularizácie vedy. Okrem vlastných akcií NCP VaT organizačne spolupracuje i na akciách koordinovaných **Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky**⁶ (MŠVVaŠ SR) a spolupodieľa sa na aktivitách organizácií s podobným zameraním.

Nepriama forma popularizácie je realizovaná spoluprácou s médiami pri tvorbe televíznych či rozhlasových relácií a hlavne prostredníctvom **Centrálneho informačného portálu pre výskum, vývoj a inovácie** (CIP VVI) na webovej adrese **www.vedatechnika.sk**.

Ťažiskové popularizačné aktivity NCP VaT

Veda v CENTRE⁷ – stretnutie vedeckých osobností s odbornou i širokou verejnosťou pri káve. Prvá vedecká kaviareň sa uskutočnila 21. 5. 2008 v konferenčnej sále Centra vedecko-technických informácií SR. Prednáška s názvom *Éra antibiotík končí, čo ďalej?*, ktorú prezentoval riaditeľ CVTI SR **prof. RNDr. Ján Turňa, CSc.**, otvorila dvere k vede a k vedeckým osobnostiam pre každého záujemcu. Do februára 2012 ich NCP VaT v týchto priestoroch zorganizovalo už 37. Veda v CENTRE sa organizovala aj v Banskej Bystrici, Prešove a Nitre a v pravidelných intervaloch i naďalej prináša zaujímavé témy z oblasti vedy a techniky spojené s diskusiou. Atmosféru podujatia približuje obrázok č. 2, na ktorom prednášajúci **prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc.**, prezentuje metamorfózy keramiky – od Vestonckej venuše až po nepriestrelné panciere.

Obrázok č. 2

V súvislosti s vedeckou kaviarňou pripravilo NCP VaT začiatkom roku 2012 **prvú fotografickú výstavu** pod názvom **Veda v CENTRE. Stretnutia vo vedeckej kaviarni**⁸. Výstava obsahovala fotografie, ktoré mali priblížiť atmosféru prvých desiatich stretnutí vo vedeckej kaviarni, profily a citáty vedcov. Tradícia tejto každoročnej výstavy vznikla z úcty k vedeckým osobnostiam, ktoré si popri svojej náročnej práci našli čas aj na stretnutie s verejnosťou, aby im populárnou formou priblížili zaujímavé témy a umožnili im nahliadnúť do tajov rôznych vedných disciplín. Súčasťou výstavy je i vydanie ročenky, ktorá formou profilov, rozhovorov, fotoreportáží a videodokumentov popularizuje vybraných desiatich vedcov. Obrázok č. 3 zachytáva **univ. prof. dipl. Ing. Dr. Mikuláša Luptáčka**, vedúceho Katedry hospodárskej politiky na Ekonomickej univerzite a emeritného profesora Ekonomickej univerzity vo Viedni, pri zápise do knihy návštev.

Obrázok č. 3

Vedecká cukráreň⁹ – prezentácia aktuálnych tém z oblasti vedy a výskumu pre mládež, spojená so sladkým občerstvením.

Obrázok č. 4

⁶ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky: <http://www.minedu.sk> [cit.2012-03-01]

⁷ Veda v CENTRE: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost/NCPVaT/Stranky/VEDAVCENTRE.aspx> [cit.2012-03-01]

⁸ Prvá výstava fotografií zo stretnutí vo Vede v CENTRE: <https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/ZakciiNCPVaT/Stranky/Prva-vystava-fotografii-zo-stretnuti-vo-Vede-v-CENTRE.aspx> [cit.2012-03-01]

⁹ Vedecká cukráreň: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost/NCPVaT/Stranky/VedeckaCukraren.aspx> [cit.2012-03-01]

Vedecká cukráreň je organizovaná v Bratislave ako spoločný projekt NCP VaT a občianskeho združenia **Mladí vedci Slovenska**¹⁰.

Od 19. 6. 2008, kedy sa podujatie uskutočnilo po prvýkrát, sa žiaci stredných škôl dozvedeli o aktuálnych témach formou vedeckej prednášky a zaujímavé diskusie už 38-krát. V Košickom kraji akcie realizuje **Centrum voľného času – Regionálne centrum mládeže**¹¹ (RCM) pod gesciou NCP VaT. Začiatkom roku 2012 bol hosťom Bratislavskej vedeckej cukrárne **Ing. Miroslav Trnka**, konateľ a spolujateľ spoločnosti ESET, ktorý študentom priblížil problematiku bezpečnosti IT a ochrany pred kyberzločinom. Na obrázku č. 4 je spolu s organizátormi podujatia Mgr. Andreou Putalovou, vedúcou NCP VaT, a RNDr. Jánom Šípošom, CSc., Mladí vedci Slovenska, o. z.

Týždeň vedy a techniky na Slovensku – spolupráca s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pri organizácii hlavných podujatí v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku a zabezpečovanie prevádzky oficiálneho webového sídla tejto aktivity www.tyzdenvedy.sk. Medzi hlavné podujatia patrí najmä konferencia **Quo vadis vzdelávanie k vede a technike na stredných školách?** spojená s celoštátnou prehliadkou žiackych bádateľských prác **Scientia Pro Futuro**¹², národná konferencia, grafická a výtvarná súťaž, slávnostný galavečer spojený s odovzďaním **Ceny ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky za vedu a techniku**. Na obrázku č. 5 je domovská stránka aktivity.

Obrázok č. 5

Televízne a rozhlasové relácie – v rámci spoločného popularizačného projektu, ktorý vznikol v spolupráci **Centra vedecko-technických informácií SR, Slovenskej akadémie vied a Slovenskej televízie**, bol natočený cyklus televíznych dokumentov o práci a úspechoch slovenských vedcov **Spektrum vedy**, ktorý môže verejnosť sledovať na STV2 už od apríla 2010. Doteraz bolo odvysielaných 48 častí. V rámci spoločného projektu CVTI SR a **Slovenského rozhlasu** iniciovalo NCP VaT vznik cyklickej diskusnej relácie o vede pod názvom **Laboratórium**, ktorú mohli poslucháči Rádia Devín počuť od marca 2010. Témy jednotlivých pokračovaní relácie korešpondovali s témami podujatí v CENTRE. Hlavným hosťom relácie bol vedec, hosť vedeckej kaviarne, ku ktorému moderátor relácie prizval do štúdia ďalších dvoch hostí v záujme rozšírenia a vyváženia názorov na diskutovanú problematiku.

Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie¹³ – vytváranie a správa popularizačného subsystému NCP VaT. Moduly sa týkajú prezentácie aktivít NCP VaT, agendy vzťahu vedy a spoločnosti, akcií a informačných zdrojov vzťahujúcich sa na vedu v rámci slovenského i európskeho teritória a komunikácie s verejnosťou. Veda v spoločnosti je prezentovaná rubrikami, ktoré sa týkajú štátnej podpory popularizácie vedy a techniky i účasti mladej generácie na vedeckom dianí, ako aj súčasných aktuálnych otázok etiky vo vede a technológiách či postavenia žien vo vede. Pod názvom **Aktéri na scéne popularizácie** nájdu používatelia portálu prehľad inštitúcií popularizujúcich vedu a techniku doma a v zahraničí.

Obrázok č. 6

Multimediálne produkty – od roku 2009 začalo NCP VaT zabezpečovať živé internetové vysielanie zo svojich akcií a zároveň budovať **videoarchív**¹⁴, ktorý k februáru 2012 dosiahol počet 65 streamovaných videozáznamov. Spracovávaná je aj videodokumentácia od externých dodávateľov – spolupracujúcich inštitúcií organizujúcich aktivity pod gesciou NCP VaT. Všetky tieto videozáznamy sú prístupné verejnosti prostredníctvom portálu CIP VVI (obrázok č. 6) a sú výrazným obohatením pre každého záujemcu, ktorý sa nemohol podujatia osobne zúčastniť či sledovať priamy prenos.

¹⁰ Mladí vedci Slovenska: <http://www.mladedvci.sk/> [cit.2012-03-01]

¹¹ Centrum voľného času – Regionálne centrum mládeže: <http://www.rcm.sk/sk/news> [cit.2012-03-01]

¹² Scientia Pro Futuro: <http://www.scientiaprofuturo.sk/> [cit.2012-03-01]

¹³ Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie: <http://www.vedatechnika.sk> [cit.2012-03-01]

¹⁴ Videoarchív z podujatí NCP VaT: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost/NCPVaT/video/Stranky/default.aspx> [cit.2012-03-01]

Medzi ďalšie multimediálne produkty, ktoré sú širokej verejnosti bezplatne k dispozícii, patrí videoarchív odvysielaných televíznych dokumentov z cyklu **Spektrum vedy**¹⁵ (23 videozáznamov) a audioarchív odvysielaných relácií **Laboratórium**¹⁶ (15 častí). Nie menej zaujímavé sú i videomedailóny vybraných vedcov ocenených Cenou ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky za vedy a techniku. Celkom je verejnosti prístupných 23 videomedailónov¹⁷ nielen prostredníctvom portálu CIP VVI, ale i portálu Týždeň vedy a techniky na Slovensku (www.tyzdenvedy.sk).

Vedecký kaleidoskop¹⁸ – elektronické noviny NCP VaT, ktorých cieľom je prinášať pritažlivým a zrozumiteľným spôsobom informácie o dianí na slovenskej vedeckej scéne. Obsahová náplň je zameraná na propagáciu podujatí, popularizáciu súčasných i historických osobností slovenskej vedy, rozhovory, reportáže, zaujímavosti zo sveta vedy a techniky, transfer poznatkov či informácie zdroje. Rubrika **Z médií** sleduje rozhlasové a televízne relácie týkajúce sa slovenskej vedy, z ktorých prináša úplné prepisy alebo anotácie. Obrázok č. 7 prináša náhľad do e-novín, konkrétne do rubriky **Rozhovory, reportáže**, ktorá prináša pôvodné príspevky z realizovaných akcií formou fotoreportáží a tiež názory osobností na aktuálne témy vedeckej sféry.

Obrázok č. 7

Medzi ďalšie významné aktivity NCP VaT patria rôzne náučné a interaktívne jednorazové popularizačné aktivity a tiež spolupráca s domácimi a zahraničnými organizáciami popularizujúcimi vedy a techniku. O aktivitách organizovaných NCP VaT sa môže verejnosť dozvedieť nielen z webových sídiel CVTI SR a CIP VVI, ale i z masovokomunikačných prostriedkov a plagátov. Predovšetkým na mladých ľudí je zacielený webový priestor na sociálnej sieti Facebook s názvom **Veda pre všetkých**¹⁹, ktorý prináša upútavky na pripravované akcie a fotogalériu z uskutočnených podujatí (obrázok č. 8).

Obrázok č. 8

Jedným z projektov, na ktorých sa CVTI SR podieľa, je národný projekt **NITT – Národná infraštruktúra pre podporu transferu technológií na Slovensku**²⁰ s cieľom zvyšovať povedomie vedeckej komunity o ochrane duševného vlastníctva, dôležitosti popularizácie vedy a zefektívnenia prenosu vedeckých poznatkov do praxe. V rámci implementácie tohto projektu NCP VaT sprístupnilo v dňoch od 27. 2. 2012 do 5. 4. 2012 odbornej i laickej verejnosti v priestoroch CVTI SR výstavu **Duševné vlastníctvo a dizajn – križovatka talentov VŠVU v praxi**. Cieľom výstavy je predstaviť práce Katedry dizajnu Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave, ktoré ponúkajú pohľad na nové a inovatívne myšlienky v rámci priemyselného dizajnu, jeho uplatnenia a zefektívnenia fungovania vecí a technológií každodenného života. Obrázok č. 9 približuje atmosféru otvorenia výstavy.

¹⁵ Spektrum vedy: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost/NCPVaT/Stranky/Spektrum-vedy.aspx> [cit.2012-03-01]

¹⁶ Laboratórium: <https://www.vedatechnika.sk/SK/VedaASpolocnost/NCPVaT/Stranky/Laboratorium.aspx> [cit.2012-03-01]

¹⁷ Videomedailóny vybraných ocenených vedcov: http://www.tyzdenvedy.sk/ocenene-osobnosti.html?page_id=340 [cit.2012-03-01]

¹⁸ Vedecký kaleidoskop: <https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/> [cit.2012-03-10]

¹⁹ Veda pre všetkých: <http://www.facebook.com/pages/Veda-pre-v%C5%A1etk%C3%BDch/271209326259297?sk=info> [cit.2012-03-10]

²⁰ Projekt NITT: <http://nitt.cvtsir.sk/> [cit.2012-03-10]

Obrázok č. 9

Skúsenosti, ktoré získalo Národné centrum pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti od svojho založenia v roku 2007, ukazujú, že je dôležité zrozumiteľným spôsobom propagovať a popularizovať výsledky vedy a výstupy výskumných projektov tak, aby aj ľudia, ktorí v tejto oblasti nepracujú, chápali jej význam a dôležitosť.

Bibliografické odkazy

PAULÍKOVÁ, Alena; PUTALOVÁ, Andrea: Veda v CENTRE. In: *INFOS 2009, 35. medzinárodné infromatické sympórium*, Stará Lesná, 27. – 30. apríl 2009 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na internete: <http://www.infolib.sk/index/open_file.php?file=INFOS2009/Infos_poster_Paulikova.pdf>.